บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการพัฒนากำลังคน และเป็นวิถีทางนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติ องค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในกระบวนการศึกษาคือ ครู ครูมีหน้าที่หลักในการสั่งสอนและฝึกอบรมให้นักเรียนเกิดพัฒนาการในทุก ๆ ด้าน งานของครูจึงได้ชื่อว่าเป็นงานพัฒนากำลังคนของชาติ สร้างนักเรียนซึ่งเป็นเยาวชนของชาติให้เป็นสมาชิกที่ดีมีคุณภาพของสังคม หน้าที่ของครูในด้านนี้จะประสบผลได้เพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของครูเป็นสำคัญ ดังที่พระราชวรมุนี (2530 : 201-203) ได้แสดงแนวคิดไว้อย่างน่าสนใจว่า "เรื่องคุณภาพของการศึกษานั้นด้านหนึ่งที่สำคัญมากก็คือ คุณภาพของครู...เราจะต้องยกฐานะของครูทั้งในด้านคุณธรรม ความรู้วิชาการและยกฐานะในทางเศรษฐกิจและสังคม"

นอกจากนั้น สุวัฒนา อุทัยรัตน์ (2526 : 99-100) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของสมรรถภาพของความเป็นครูไว้อีกว่า

> ครูที่มีสมรรถภาพย่อมสามารถจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนได้ ถ้าครูขาดสมรรถภาพแล้ว แม้ว่าหลักสูตรจะดีเด่นเพียงใด ผู้เรียนก็ไม่สามารถพัฒนาตนเองได้เลย หากต้องการให้เด็กในอนาคตเป็นผู้มีสมรรถภาพแล้ว จะต้องสร้างสมรรถภาพหรือพัฒนาครูให้มีสมรรถภาพเสียก่อน

จึงสรุปได้ว่าประสิทธิภาพหรือคุณภาพทางการศึกษาขึ้นอยู่กับองค์ประกอบในด้านสมรรถภาพของครูเป็นสำคัญ ครูที่มีสมรรถภาพย่อมปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ ประเสริฐ เกิดทวี (2524 : 50) ได้จำแนกสมรรถภาพของครูไว้เป็นข้อ ๆ ตามศัพท์ "TEACHERS" ดังนี้

T หมายถึง สมรรถภาพด้านการสอน (Teaching Competency)
E หมายถึง สมรรถภาพด้านคุณธรรม (Ethic Competency)
A หมายถึง สมรรถภาพทางด้านวิชาการ (Academic Competency)

C หมายถึง สมรรถภาพด้านการบำรุงศิลปวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาติ (Cultural Heritage Competency)

H หมายถึง สมรรถภาพทางกาย จิตใจ และมนุษยสัมพันธ์ (Health and Human Relations Competency)

E หมายถึง สมรรถภาพด้านการประเมินผล (Evaluation Competency)

R หมายถึง สมรรถภาพด้านการวิจัยค้นคว้า (Research Competency)

S หมายถึง สมรรถภาพด้านบริการชุมชน (Service Competency)

โจเซฟ เอฟ คาร์ลาแฮน และเลียวนาร์ด เอช คลาร์ก (Joseph F. Callahan and Leonard H.Clark 1977 : 139)กล่าวถึงสมรรถภาพของครูไว้ว่า "ครูจะต้องมีความสามารถในการทำหน้าที่ 2 บทบาท คือ บทบาทนักวิชาการ และบทบาทของครู"

การพัฒนาสมรรถภาพของครูเป็นหน้าที่ของผู้บริหารการศึกษาทุกระดับ ผู้บริหารการศึกษาระดับต่าง ๆ จึงควรคำนึงถึงและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ผลเสียของการมีครูที่ขาดสมรรถภาพในเอกสารประกอบการอบรมเตรียมผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา รุ่นที่ 18 (2524 : 75) ได้กล่าวถึงว่า "ครูอาจารย์ที่ไม่ได้พัฒนาตนเอง และไม่ได้รับการพัฒนาจากหน่วยงานอาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสถาบันได้ และอาจก่อให้เกิดความเสื่อมศรัทธาต่อตัวครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการสอนนักเรียน"

เพราะตระหนักในปัญหาดังกล่าวโรงเรียนมัธยมศึกษาจึงพยายามแสวงหารูปแบบในการพัฒนาสมรรถภาพของครูหลายวิธีการ เช่น การจัดสัมมนา การประชุม การฝึกอบรม และการให้ครูลาศึกษาต่อเพื่อเพิ่มพูนความรู้ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อพัฒนาครูให้มีความพร้อมทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ บุคลิกภาพและเจตคติ

ภาษาไทยมีความสำคัญในฐานะที่เป็นภาษาประจำชาติ เป็นภาษาที่คนไทยทุกคนใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน อีกทั้งใช้ภาษาไทยเพื่อทำความเข้าใจวิชาการแขนงอื่น ๆ ดังนั้นวิชาภาษาไทยจึงเป็นวิชาหลักวิชาหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้เรียนในทุกระดับชั้น การเรียนการสอนจะไม่ประสบผลสำเร็จ หากครูภาษาไทยขาดการพัฒนาให้เป็นผู้มีสมรรถภาพ

จากการศึกษาของไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2525 : 377-378) เกี่ยวกับสมรรถภาพของครูภาษาไทย พบว่า "ครูภาษาไทยยังขาดความรู้ ความกระตือรือร้น ขาดความตระหนักและสำนึก

ในการดำเนินการสอนอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงและขาดกำลังใจ" และจากการวิจัยของ สมศิริ ชัยศุภมงคลลาภ (2530 : บทคัดย่อ) พบว่า "ครูภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษามีความต้องการในระดับมากในการพัฒนาสมรรถภาพด้านความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร ความรู้เสริมในเนื้อหาวิชา การวางแผนการสอน วิธีสอน การผลิตและการใช้สื่อการสอน การวัดและประเมินผลบุคลิกภาพและเจตคติ"

เพื่อการพัฒนาสมรรถภาพของครูภาษาไทย ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2525 : 382-386) จึงได้เสนอแนวคิดสรุปได้ดังนี้ การพัฒนาสมรรถภาพของครูภาษาไทยเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอนนั้น ควรเริ่มที่ครูภาษาไทยต้องรู้จักตนเอง เข้าใจจิตใจของตนเอง รู้จักความสามารถของตน และรู้จักธรรมชาติของวิชา จากนั้นจึงเริ่มวางแผนชีวิตของตนโดยการกำหนดเป้าหมายของชีวิต จัดระบบชีวิตของตนให้เหมาะสมสอดคล้องกับความถนัดและความสามารถของตน และรู้จักประเมินชีวิตของตนเอง และขั้นสุดท้ายของการพัฒนาตนเองของครูภาษาไทย คือ การพัฒนาชีวิตและพัฒนาการสอนภาษาไทย ซึ่งประกอบด้วย 2 แนวทางคือ การสร้างสรรค์ความรู้เพื่อตนเองกับการสร้างสรรค์ความรู้เพื่อวงการครูภาษาไทย

นอกจากนี้ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ ยังขยายความคิดเพิ่มเติมอีกว่า การศึกษาค้นคว้าด้านพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยในอดีตมักเกิดจากบุคคลภายนอก แต่คนที่จะพัฒนาความรู้ทางการเรียนการสอนภาษาไทยได้ดีน่าจะเป็นครูภาษาไทยโดยตรง เพราะเป็นคนที่อยู่กับปัญหา อยู่กับความจริงตลอดเวลา ครูภาษาไทยควรใช้เวลาเพื่อรวบรวมประสบการณ์ของตนเอง แล้วเขียนออกมาเป็นรายงาน เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนครูด้วยกัน การสร้างสรรค์ความรู้ให้แก่วงการครูภาษาไทยถือเป็นภาระหน้าที่ของครูภาษาไทย เพื่อเป็นการสร้างงานวิชาภาษาไทยให้มีคุณค่ายิ่งขึ้น ครูภาษาไทยควรเรียนรู้เทคนิคการวิจัยเพิ่มเติมบ้าง ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับความเห็นของ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2523 : 12) ที่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนวิชาภาษาไทยข้อหนึ่งว่า "ควรมีการส่งเสริมครูภาษาไทยไปศึกษาดูงานทางการสอนภาษาของตนเองในประเทศที่ก้าวหน้าทางการศึกษา เพื่อจะได้มีโอกาสทำการวิจัยด้านภาษาไทย และเผยแพร่ความรู้ให้แก่ครูอาจารย์ภาษาไทยอื่น ๆ "

จากแนวคิดในการพัฒนาสมรรถภาพของครูภาษาไทยดังกล่าว สรุปได้ว่า ครูภาษาไทยควรได้รับการส่งเสริมให้ทำหน้าที่ของครูที่สำคัญ 2 ประการ คือ การเป็นผู้แสวงหาความรู้ รู้จักศึกษา

ค้นคว้าในศาสตร์สาขาของตนเองอย่างลึกซึ้ง และการเผยแพร่ความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าไปสู่เพื่อนครู ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนภาษาไทยในวงกว้าง เป็นที่ยอมรับกันว่าการสร้างผลงานทางวิชาการของครูมีความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนการสอนทุกระดับ และเชื่อว่าผลงานทางวิชาการจะเป็นตัวชี้อันหนึ่งที่แสดงว่าครูผู้นั้นมีความรู้และความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญในวิชาการด้านนั้น ๆ ในปัจจุบันจึงมีการส่งเสริมให้ครู-อาจารย์ผู้ปฏิบัติการสอนโดยตรงเป็นผู้ผลิตคิดค้นผลงานทางวิชาการให้มากขึ้น จากพื้นฐานความเชื่อนี้เอง สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (ก.ค.) จึงได้กำหนดวิธีการเลื่อนตำแหน่งของครูใหม่ โดยเฉพาะตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7 และตำแหน่งอาจารย์ 3 ระดับ 8-9 ซึ่งถือว่าเป็นตำแหน่ง "ผู้ชำนาญการ" สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (ก.ค.) ออกระเบียบที่ ศธ 1503/22210-2219 ลงวันที่ 5 สิงหาคม 2530 (อัดสำเนา) ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการปรับปรุงการกำหนดตำแหน่ง ข้อ 1.4.6 กำหนดว่า "ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นต้องมีผลงานทางวิชาการตามที่ ก.ค.กำหนด คือต้องมีผลงานทางวิชาการเป็นเอกสารเกี่ยวกับการสอน ซึ่งแสดงความชำนาญในด้านนั้น ๆ หรือผลงานทางวิชาการในลักษณะอื่น ๆ ซึ่ง ก.ค.เห็นว่าใช้ประโยชน์ในการศึกษาได้เป็นอย่างดี....."

จากสภาพความเป็นไปดังกล่าวในฐานะที่ผู้วิจัยรับราชการเป็นครูอยู่ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงความต้องการการเสริมสมรรถภาพในการผลิตผลงานทางวิชาการของครูภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องสามารถหาแนวทางในการส่งเสริมสมรรถภาพในด้านนี้ของครูภาษาไทยต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการการเสริมสมรรถภาพในการผลิตผลงานทางวิชาการของครูภาษาไทยในด้านความรู้และวิธีการในการแต่งตำรา หนังสือเรียน หนังสือส่งเสริมการอ่าน เอกสารประกอบการสอน แบบฝึก การทำวิจัย บทความ และการผลิตผลงานประเภทสื่อและสิ่งประดิษฐ์

ประโยชน์ของการวิจัย

1. เป็นแนวทางให้ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถภาพของครูนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมสมรรถภาพในการผลิตผลงานทางวิชาการของครู

ครูภาษาไทยอย่างเหมาะสม

2. เป็นแนวคิดในการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของครูภาษาไทย เพื่อประโยชน์ในด้านการเรียนการสอน

3. เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าและวิจัยต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความต้องการการเสริมสมรรถภาพในการผลิตผลงานทางวิชาการของครูภาษาไทย สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ในด้านต่าง ๆ 8 ด้านคือ ด้านการแต่งตำรา หนังสือเรียน หนังสือส่งเสริมการอ่าน เอกสารประกอบการสอน แบบฝึก การทำวิจัย การเขียนบทความ และการผลิตผลงานประเภทสื่อและสิ่งประดิษฐ์

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. สมรรถภาพในการผลิตผลงานทางวิชาการ หมายถึง ความรู้ ความสามารถและวิธีการในการผลิตผลงานทางวิชาการของครูภาษาไทย

2. ผลงานทางวิชาการ หมายถึง ผลงานที่เกี่ยวกับความรู้โดยเฉพาะอันเกิดจากการศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบและเชื่อถือได้ เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ ได้แก่ ตำรา หนังสือเรียน หนังสือส่งเสริมการอ่าน เอกสารประกอบการสอน แบบฝึก การวิจัย บทความ และสื่อและสิ่งประดิษฐ์

3. ครูภาษาไทย หมายถึง ครูที่สอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เขตการศึกษา 5

4. เขตการศึกษา 5 หมายถึง อาณาเขตที่รวมหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินงานการศึกษา ซึ่งแบ่งตามสภาพภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม ประกอบด้วยจังหวัดต่าง ๆ 6 จังหวัด คือ กาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ราชบุรี สมุทรสงคราม และสุพรรณบุรี